

levensstem, die haar tot de kunst dreef, en teekende zij, onvermoeid, in haar vrijen tijd, niet droomend in de verste verte van haar eigen macht; teekende zij in het geheim, zonder leiding, zonder aanmoediging — maar ook later duldde zij kritiek noch complimenten; teekende zij stil voor zich zelf, juister gezegd: *graveerde* zij in 't papier, met het hardste krijt dat bestaat, een techniek die geen uitvegen toelaat.

Het was Toulouse Lautrec, die haar „ontdekte”. Hij toonde het werk aan anderen en gezamenlijk brachten zij het bij den gevreesden, sarcastischen Degas. Maar deze kon alleen zwijgen en bewonderen. Een levenslange vriendschap ontstond. Hij gaf haar wenken, die zij echter nooit opvolgde; toch blijft het voor mij de vraag of zij niet op gebied van de compositie een en ander van hem leerde. Zeker belette haar hooghartige en aggressieve eigenzinnigheid hem nooit haar werk ten volste te waardeeren en zal hij ongetwijfeld een steun in haar leven beteekend hebben. Kenmerkend tenslotte is het feit, dat zij naam maakte in Duitschland en Amerika vóórdat men haar in Frankrijk apprecieerde.

„Petite, avec sous l'auvent des arcades des yeux mobiles où par instant semble passer l'onde brûlante d'une larme; une physionomie comme tassée par l'attention, infiniment compréhensive, et dont la bouche dessine souvent une courbe amère; un teint dont nulle coquetterie ne farde l'unité mate, tel nous apparaît ce peintre dont l'oeuvre nous confond par son ardeur, sa science et sa liberté.”

Deze imponeerende schilderes is een onafhankelijke en eenzame gestalte temidden van al hare tijdgenooten. Buiten den invloed der groote baanbrekers om (het plastisch realisme van Courbet moge mede tot voorbeeld hebben gediend), houdt zij weinig of geen verband met de twee groote stroomingen van den tijd, die der Fauves en die der Doctrinairen; evenmin met de twee kleinere bewegingen, het zoogenaamde neo-impressionisme en het zoogenaamde neo-naturalisme. Haar realisme onderscheidt zich van dat der neo-naturalisten door een onmiddellijker erkenning van en heftiger drang naar het absolute, door een grooter eeuwigheidsbesef. En dit eeuwigheidsbesef openbaart zich zoo zuiver, juist doordat schijnbaar alle aandacht straf gericht blijft op de concrete werkelijkheden der aanschouwingswereld. Zij leeft als geworteld in de kern van het leven, niet minder dan een Millet. Wij voelen dat allereerst een innerlijke kern hier in het leven, dōor het leven werd gevormd; terwijl deze kern ook weer gevormd kōn worden, doordat een innerlijke kracht voorhanden was, een kracht, die de persoonlijkheid tenslotte hoog uit kon doen zegevieren boven alle momenteele stemmingen en invloeden van buiten af. Haar imaginatie doorstraalt de werkelijkheid. Wie het leven zoo ernstig, zoo diep, zoo eenvoudig weet te leven, verheft als van zelf dit leven tot die hoogere en heilige gebieden van de kunst en van den geest,